

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

Національна ідентичність є усвідомленим відчуттям людини своєї належності до певної спільноти чи держави, що ґрунтується на сформованій системі уявлень, стійких емоційних зв'язках з традиціями, культурою, мовою, політикою, а також на прийнятті групових норм і цінностей. Головним критерієм національної ідентичності є національна свідомість, що об'єднує людей у націю на основі знання про спільне історичне минуле, відповідальності за стан сучасного та усвідомлення у перспективі спільних цілей та інтересів. Як зазначає О. Стегній, у змістовому визначенні національної ідентичності індивіда і спільноти важливими є сфера ідей, цінностей і смислів культури, сприйнятих і артикульованих більшістю громадян країни. На повсякденному рівні актуальними постають спільні цінності, такі як мова, традиції, менталітет, історична пам'ять, культурні здобутки [1].

Природне лінійне формування чи усвідомлений вибір індивідом/спільнотою своєї національної ідентичності зумовлений політичними, економічними, соціальними та історичними чинниками, що робить цей процес динамічним. У цьому причинно-наслідковому зв'язку прояв кожного із чинників дає особистості та спільноті цивілізаційні виклики різної потужності, серед яких у сьогоденні найпотужнішим є російська-українська війна (з 2014 року).

Досліджуючи, як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності, Д. Судин стверджує, що у кристалізації української ідентичності можна виділити декілька етапів, де поворотними моментами постають революції та війна. Дослідник зазначає, що у 1992–2004 роках частка тих, хто вважають себе передусім громадянами України, не перевищувала 50%. Цей поріг українці перетнули після Помаранчевої революції, а наступний злет припав на Революцію Гідності та початок російсько-української війни – тоді був подоланий поріг 60%, водночас з початком широкомасштабного російського вторгнення українське суспільство здолало поріг

70%. Д. Судин називає зміни, яких зазнала національна ідентичність українців від початку війни, а саме:

змінювалося внутрішнє наповнення ідентичності, котра стала більш дієвою завдяки активізації волонтерського руху в орієнтації на допомогу Збройним силам України;

зросла суспільна згуртованість, довіра один до одного;

трансформація історичної пам'яті обумовила зміни у ціннісній сфері;

зміни у сприйнятті історичних постатей – Івана Мазепи, Симона Петлюри, Степана Бандери, ставленні до воїнів УПА, яких визнано борцями за незалежну Україну;

непорушна віра у перемогу і після неї – конструктивні зміни у суспільстві та державі [2].

Отже, національна ідентичність в умовах російсько-української війни (з 2014 року) є чинником суспільної консолідації, що забезпечує національний спротив і перспективу перемоги. Водночас суспільна консолідація, що як поняття і явище корелюється з національною ідентичністю, є не лише чинником, але й наслідком єднання громадян навколо спільних цінностей, у розгортанні процесів декомунізації, європейської та євроатлантичної інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стегній О. І. Національна ідентичність. Енциклопедія сучасної України Електронний ресурс. Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: <https://esu.com.ua/article-71062>

2. Судин Д. Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. Український тиждень (від 24 серпня 2022 року). URL: <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iat-ta-tsinnosti/>